

Effektiv
KØD-
rationering!

VI KAN IKKE ALLE VÆRE
KÆRESTE MED SIAGEREN

FØRNUFTIG
Vare

holbe

Husmor- demo

København- ske husmødre fik nok

Februar 1947 var en af de allerkoldeste måneder målt i Danmark med temperaturer helt ned på -20 grader. Alligevel troppede omkring 10.000 københavnske husmødre den 26. februar op på Christiansborg Slotsplads i den bidende vinterkulde. Iklædt uldfrakker og med tørklæder bundet tæt om hovedet stod de forsamlet. Mange havde medbragt børn og barnevogne – sandsynligvis fordi de ikke havde noget sted at få børnene passet. Kvinderne var mødt op for at protestere mod regeringens rationeringspolitik. De holdt skilte op påtrykt enkle slogans som ”Giv os mere soda” og ”Vi kræver sæbe og billigere undertøj”. Enkelte havde valgt en mere humoristisk tone, som kvinden med skiltet ”Effektiv kødrationering – vi kan ikke alle være kæreste med slagteren”.

Demonstrationen var den største kvindedemonstration i Danmark siden kvindetøget i 1915, som markerede, at kvinderne havde opnået stemme- og valgretten. At så mange kvinder pludselig demon-

strerede foran Folketinget, var altså en usædvanlig hændelse.

Baggrunden for demonstrationen var, at Knud Kristensens (1880-1962) venstre-regering efter besættelsen af hensyn til landets økonomi havde valgt at fortsætte en stram rationeringspolitik. Mange basale varer som sukker og sæbe kunne kun købes i små mængder, og husmødrene måtte ofte stå i lange køer med deres rationeringsmærker for overhovedet at få lov til at købe dem. Andre varer som oksekød eller kaffe var slet ikke tilgængelige eller så dyre, at mange familier helt måtte undvære dem. Rationeringen ramte de store byer særligt hårdt, fordi husmødrene her havde sværere ved at supplere husholdningen op med kød og grøntsager fra egen jord.

Mangelsituationen følte måske ekstra hård, da der efter besættelsen havde været en generel tro på, at forsyningssituationen nu ville blive bedre. Men på nogle områder var den faktisk dårligere end i krigsårene, da eksporthensyn gjorde, at særligt kød- og mejeriprodukter blev sparsomme. De demonstrerende kvinder følte ikke, at den førte politik tog hensyn til eller havde respekt for husmødrenes behov og tid. Fx havde husmødrene fundet Handelsministeriets tilladelse til import af rulleskøjter og appelsinmarmelade fornærmende, når de ikke engang havde mulighed for at købe nok sæbe til at klare vasketøjet og den daglige rengøring.

Den konkrete årsag til demonstrationen den 26. februar var dog, at Handelsministeriet ikke havde reageret på en henvendelse om kødrationeringen fra Københavns Husmoderforening. En manglende respons, som for de københavnske husmødre var den dråbe, der fik bægeret til at flyde over – og som en af de demonstrerende efterfølgende beskrev som

et udtryk for mænds ufølsomhed over for kvinders slid.

Den glemte kvindekamp

Når vi tænker på efterkrigstidens husmødre, tænker vi som regel ikke på politisk aktivisme. De fleste af os tænker på en hjemmegående mor i køkkenet, og måske lidt fordomsfuldt har vi det med at tænke på hende som mere interesseret i pletfjerning end politik. Husmordemonstrationen den 26. februar 1947 og forløbet før og efter fortæller dog en anden historie. Nemlig at mange husmødre faktisk reflekterede politisk over deres hverdag og var i stand til at organisere sig for at gøre deres krav gældende over for magthaverne.

Alene for denne ret væsentlige nuancering af husmorskikkelsen fortjener husmordemonstrationen at komme med i danmarkshistorien. Men demonstrationen er også væsentlig, fordi den er et konkret udtryk for en central periode i kvindebevægelsens historie, som alt for ofte glemmes eller negligeres. Nemlig tiden 1940-1970, som vi også kan beskrive som husmorens guldalder.

Kvindebevægelsen – både den danske og internationale – beskrives tit som værende domineret af bølger. Første bølge var bevægelsen for stemme- og valgret, som vi så i Danmark i perioden 1871-1915. Anden bølge var så 1970'erne og 1980'ernes rødstrømpebevægelse. #MeToo-bevægelsen med sit fokus på sexisme, som for alvor ramte Danmark i 2020, kan beskrives som den nyeste bølge. Bølge-metaforen har sine fordele, fordi den gør os i stand til at identificere tidspunkter i historien, hvor der er sket store og ret pludselige opbrud i kønsrollerne, og hvor der har været momentum for ligestillingsmæssig forandring. Men den gør også, at vi nemt glemmer og overser det arbejde og den indflydelse,

Det var tv-værten Sofie Linde (1989-), der med sin tale til Zulu Comedy Galla den 26. august 2020 gav den danske #MeToo-bevægelse sit gennembrud. Med sin tale satte Linde fokus på, hvordan sexisme og diskrimination mod kvinder stadig fandt sted.

|| Anthon Unger/Ritzau Scanpix

som kvindebevægelsen har haft på vores samfund imellem bølgerne.

I perioden 1940-1970 bidrog politisk aktive kvinder til, at familiens og kvinders forhold blev tænkt ind i det politiske landskab og ikke mindst i den fremvoksende velfærdsstat. Vigtige sociale institutioner og ordninger såsom bistand til enlige mødre, pasningsinstitutioner, hjemmehjælp og sundhedsplejerskeordningen har rødder i det arbejde og de tanker, som rebelske husmødre satte i gang. Målet for størstedelen af kvindebevægelsen i denne periode var at få synliggjort og anerkendt kvinders arbejde i hjemmet og familien. Samtidig arbejdede de for et samfund, hvor kvinden både kunne være mor og aktiv borger. En kamp, der trækker tråde op til vore dages diskussioner om fire dages arbejdsuge,

mental load og manglende balance mellem familie og arbejde.

”Bør vi demonstrere?”

Demonstrationen den 26. februar var trods det barske vejr en succes målt på både antallet af deltagere og mediedækning. Alligevel var der både før og efter demonstrationen stor debat i kvindesags- og husmororganisationerne om, hvorvidt en protest foran Christiansborg var på sin plads – og om demonstrationen overhovedet havde gavnet sagen.

Den store debat skyldtes ikke, at nogle af kvinderne mente, at politikerne førte en husmorvenlig politik. Man diskuterede heller ikke, om husmødrene skulle holde sig fra at blande sig. Nej, diskussionen gik udelukkende på, hvilken strategi der var mest effektiv at bruge i forhold til at opnå mest mulig indflydelse.

Modstanderne af demonstrationen mente, at det mest effektive på længere sigt var en omfattende lobbyvirksomhed over for regeringen og et målrettet netværksarbejde blandt samfundets politiske spidser. Denne strategi havde særligt landets ældste kvindesagsorganisation, Dansk Kvindesamfund (stiftet 1871), haft held med under besættelsen. Organisationens repræsentanter havde af den grund siden 1942 været til flere møder i Handelsministeriet og havde også haft held til at påvirke rationeringerne til husmødrenes fordel. Denne strategi gav måske ikke samme opmærksomhed som en demonstration, men den gav flere resultater på den lange bane. Sådan lød argumentet i hvert fald.

Frygten var desuden, at hvis kvinderne lavede for meget offentligt spektakel, så ville den politiske goodwill, som omhyggeligt var blevet opbygget under Anden Verdenskrig, falde på gulvet – og det ville fremadrettet blive sværere at få politisk indflydelse.

Diskussionen om strategien afslørede også nogle af de skillelinjer, som delte landets mange husmødre. For det første var der et skel mellem de større byer og resten af landet. Her følte modstanderne af demonstrationen, at københavnernes havde været lige hurtige nok:

”Naturligvis kan der nok af og til være i høj grad grund til at pirke til myndighederne og vise, at vi er vågne og vil repræsenteres, men de meget drastiske kræve-paroler, som demonstrationen benyttede sig af, vakte på baggrund af den nød og de vanskeligheder, som hersker ude omkring i verden ikke sympati i større kredse”.

De protesterende følte til gengæld, at solidariteten var for lille fra provinsens husmødre, som havde nemmere adgang til kød, kartofler og kål.

For det andet var der et klasseskel. I hvert fald syntes flere kvinder fra borgerskabet, at de demonstrerendes opførsel var under lavmålet. Her var det særligt en reportage i avisen *Information*, der beskrev, hvordan der til demonstrationen havde været slagord, som sammenlignede statsministeren med nazisterne, der vakte anstød.

Kvindelighed og politik

Diskussionen om, hvordan husmødrene skulle gøre deres indflydelse gældende, handlede dog ikke kun om strategi – men også om kønsroller. At mænd larmede og protesterede, var normalt. Den første halvdel af 1900-tallets danmarkshistorie er fuld af mandlige demonstrerende og strejkende og af højtråbende mænd på diverse vigtige poster. Det var normalt, og mændene blev som regel taget seriøst både af politikerne og af pressen.